Elinvoimakeskus

22.10.2026

LOU/6520/2026

Hallituksen esitys eduskunnalle saaristolaiksi (HE 166/2026 vp)

Lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Lounais-Suomen Elinvoimakeskus pitää ehdotettuja 7 §:ää (yhteysalusliikenteen palvelut) ja 8 §:ää (yhteysalusliikenteen palveluntuottajan varautumisvelvollisuus) lähtökohtaisesti kannatettavina. Pykälät vahvistavat yhteysalusliikenteen asemaa saariston välttämättömänä peruspalveluna sekä osana huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta.

Samalla Elinvoimakeskus katsoo, että pykälien käytännön toimeenpanon osalta on tärkeää varmistaa riittävä viranomaisen harkintavalta, palvelutason joustavuus sekä velvoitteiden ja käytettävissä olevien resurssien tasapaino. Hallituksen esitys eduskunnalle saaristolaiksi HE 166/2026 vp sisältää valtiolle velvoitteen huolehtia yhteysalusliikenteestä sekä ehdottaa palveluntuottajille uutta varautumisvelvollisuutta.

7 § Yhteysalusliikenteen palvelut

Elinvoimakeskus pitää erittäin tärkeänä, että laissa tunnistetaan yhteysalusliikenteen ensisijaiseksi tehtäväksi vakituisen asumisen mahdollistaminen ulko- ja välisaaristossa. Tämä vastaa nykyistä toimintamallia ja yhteysalusliikenteen alkuperäistä tarkoitusta.

Elinvoimakeskus kuitenkin korostaa, että yhteysalusliikenteen järjestäminen tapahtuu käytännössä hyvin erilaisissa saaristo-olosuhteissa, joissa väestömäärät, kuljetustarpeet, etäisyydet sekä elinkeinorakenne vaihtelevat merkittävästi reittialueittain. Tämän vuoksi lainsäädännön tulee jättää tilaajaviranomaiselle riittävä mahdollisuus arvioida tarkoituksenmukainen palvelutaso tapauskohtaisesti.

Erityisen kannatettavaa on, että lakiehdotuksessa todetaan yhteysalusliikenteen palveluiden järjestäminen valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen puitteissa. Tämä vastaa käytännön toimintaympäristöä, jossa palvelutason määrittelyssä joudutaan jatkuvasti yhteensovittamaan käyttäjätarpeet, turvallisuusvaatimukset, kaluston saatavuus, hankintalainsäädäntö sekä käytettävissä olevat määrärahat. Myös yhteysalusliikenteen tarvitseman rantainfrastruktuurin olemassaolo ja käytettävyys vaikuttavat yhteysalusliikenteen palveluiden järjestämiseen ja määrärahojen asettamat puitteet heijastuvat myös ko. infrastruktuuriin.

Elinvoimakeskus pitää myös tärkeänä, että perusteluissa korostetaan palvelujen joustavuutta. Saariston liikennetarpeet muuttuvat ajan myötä esimerkiksi väestökehityksen, elinkeinotoiminnan, matkailun ja kausiasutuksen muutosten seurauksena. Tilaajaviranomaisella tulee olla mahdollisuus tarkistaa reittejä, liikennöintialueita ja palvelutasoa ilman, että lakia tulkitaan yksittäisten yhteyksien pysyvänä takuuna.

Pykälän 3 momentissa ehdotettu toimivalta määritellä reitit, liikennöintialueet ja palvelutaso on Elinvoimakeskuksen näkökulmasta perusteltu. Lounais-Suomen Elinvoimakeskuksella on valtakunnallinen vastuu yhteysalusliikenteen hankinnoista, palvelutasomäärittelyistä ja toiminnan kokonaisohjauksesta, minkä vuoksi päätöksenteon keskittäminen yhdelle toimivaltaiselle viranomaiselle tukee järjestelmän

johdonmukaisuutta. Palvelutasoa määriteltäessä Elinvoimakeskus kuulee ja osallistuttaa asian valmisteluun kuntia sekä muita 7 §:ssä tarkoitettuja asianomaisia tahoja. Näin varmistetaan, että palvelutasomäärittelyissä huomioidaan alueelliset olosuhteet, käyttäjien tarpeet sekä yhteysalusliikenteen merkitys saariston vakituiselle asutukselle, elinkeinoelämälle ja muille palveluiden käyttäjille.

Lisäksi Elinvoimakeskus pitää tärkeänä, ettei kausiasutuksen huomioon ottaminen johda epäselvyyteen yhteysalusliikenteen ensisijaisesta tehtävästä. Kausiasutus ja matkailu ovat saariston elinvoiman kannalta merkittäviä tekijöitä, mutta lakisääteinen järjestämisvastuu tulee edelleen perustua vakituisen asumisen edellytysten turvaamiseen.

8 § Yhteysalusliikenteen palveluntuottajan varautumisvelvollisuus

Elinvoimakeskus kannattaa uuden varautumisvelvollisuuden säätämistä.

Yhteysalusliikenne muodostaa monilla saarilla ainoan ympärivuotisen yhteyden mantereelle. Häiriöillä liikenteessä voi olla välittömiä vaikutuksia välttämättömien tavarakuljetusten toteutumiseen, elinkeinotoiminnan jatkuvuuteen sekä saariston asukkaiden mahdollisuuksiin hoitaa työssäkäyntiin, opiskeluun, terveydenhuoltoon ja muuhun välttämättömään asiointiin liittyviä liikkumistarpeita. Tämän vuoksi yhteysalusliikenteen palveluntuottajien järjestelmällinen varautuminen normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin on saariston saavutettavuuden, huoltovarmuuden ja asukkaiden arjen toimivuuden näkökulmasta perusteltua

Tilaajaviranomaisen näkökulmasta on tärkeää, että palveluntuottajat velvoitetaan laatimaan riskinarviointiin perustuva valmiussuunnitelma ja toimittamaan se Elinvoimakeskukselle. Tämä parantaa mahdollisuuksia arvioida palvelun jatkuvuutta ja valmiuksia parantaa toimintaedellytyksiä jo hankintavaiheessa sekä sopimuskauden aikana.

Elinvoimakeskus katsoo kuitenkin, että sääntelyn jatkovalmistelussa tulisi varmistaa velvoitteen oikeasuhtaisuus. Yhteysalusliikennettä harjoittavien yritysten koko ja toimintaympäristö vaihtelevat huomattavasti. Velvollisuuksien tulee olla riittävän selkeitä ja yhdenmukaisia, jotta ne eivät aiheuta tarpeettomia hallinnollisia kustannuksia ilman vastaavaa hyötyä palvelun toimintavarmuudelle.

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti. Asian on esitellyt saaristoliikenteen projektipäällikkö Ilmari Viljanen ja ratkaissut Osastopäällikkö Tuovi Päiviö.

Tämä asiakirja LOU/6520/2026 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LOU/6520/2026 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Päiviö Tuovi 22.10.2026 10:50

Esittelijä Viljanen Ilmari 22.10.2026 10:44